

**«Психолого-педагогічні погляди
В.О. Сухомлинського
на навчально-виховний процес»**

**Збірник матеріалів
міжкафедрального
науково-методичного семінару**

27 листопада 2013 року

88.8 + 74.03 (4Укр)

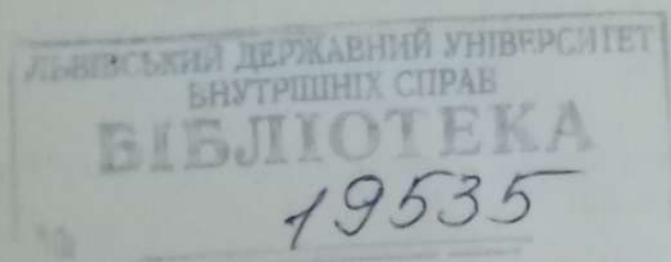
П86

Львівський державний університет внутрішніх справ
Навчально-науковий Інститут права, психології та економіки
Факультет психології

ЗФ.015.3 Сухомлинський

Збірник матеріалів
міжкафедрального науково-методичного семінару
«Психолого-педагогічні погляди В.О. Сухомлинського на
навчально-виховний процес»

27 листопада 2013 року

Львів-2014

УДК 371 (092)

ББК 74.03 (4Укр.)7-8

Обговорена та рекомендовано до друку ученою радою факультету психології Львівського державного університету внутрішніх справ
Протокол № 6 від 28. 01. 2014 року.

Психолого-педагогічні погляди В.О. Сухомлинського на навчально-виховний процес / Збірник матеріалів міжкафедрального науково-методичного семінару факультету психології ЛьвДУВС: 27 листопада 2013 р. // Упоряд. Ю.Р. Сурмяк. Львів: Ліга Прес, 2014. 174 с.

Рецензенти:

Вачевський М.В. доктор педагогічних наук, професор, академік Академії вищої освіти України, професор кафедри менеджменту та адміністрування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Козирєв М.П. кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри педагогіки і соціальної роботи Навчально-наукового інституту права, психології і економіки ЛьвДУВС.

У виданні подано результати доробок науково-педагогічних працівників факультету психології Львівського державного університету внутрішніх справ, які були оприлюднені на міжкафедральному науково-методичному семінарі в листопаді 2013 р.

Для педагогів, психологів, соціальних працівників, аспірантів, студентів, курсантів, які цікавляться проблемами навчання, виховання, самовиховання та розвитку особистості.

Матеріали друкуються у редакції авторів, які несуть відповідальність за достовірність інформації.

ISBN 978-966-397-229-4

УДК 371 (092)

ББК 74.03 (4Укр.)7-8

© Факультет психології ЛьвДУВС, 2014 р.
© ТзОВ «Ліга-Прес», 2014 р.

ЗМІСТ

1. АДАМЧУК Г. П. АНОТАЦІЯ ДО КНИГИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО «ВИБРАНІ ТВОРИ», ТОМ 1.....	6
2. БІЛИК М. І. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ВІДНОСИН МІЖ УЧНЯМИ РІЗНОГО ВІКУ В ШКІЛЬНОМУ КОЛЕКТИВІ.....	6
3. БОРИС О. Я. ОСОБИСТІСТЬ ВЧИТЕЛЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	8
4. ВАСЮТИК Р. Р. НЕХАЙ УВІЙДЕ В СЕРЦЕ ТВОГО СИНА КРАСА ПРАЦІ.....	15
5. ВЕРХОЛЯК М.Р., ЛЕГЕНДЗЕВИЧ Г.Я. НОВИЗНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО І ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО ДОСВІДУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	15
6. ВЕНЦИК О. В. ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА В ПОГЛЯДАХ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	18
7. ГАЗДА І. І., СЕНКІВ А.І. РОЛЬ СІМ'І У ВИХОВНІЙ СИСТЕМІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	21
8. ГАНЦ М. А. МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКИМ.....	3А
9. ГОВДУН М. В. В. СУХОМЛИНСЬКИЙ : СПІЛКУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІДЕЙНО – ГРОМАДСЬКИХ ПЕРЕКОНАНЬ КОЛЕКТИВУ.....	25
10. ГОТЬ Л. А. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО НА НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС.....	31
11. ГУМЕНЮК Л. Й. САМОВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	32
12. ЖИДЕЦЬКИЙ Ю. Ц., КОВАЛЬОВА Т. Є. ГУМАНІСТИЧНО-ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	38
13. КАЙДРОВИЧ Х. І. АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ПРО ПРОЦЕС НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	42
14. КАРПЕНКО В. В., КАРПЕНКО Н. А. УКРАЇНСЬКА ЕТНОПЕДАГОГІКА ЯК ДЖЕРЕЛО ТВОРЧОСТІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	48
15. КАСПРУК І. МУЗИЧНО - ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	53
16. КАШЕМІРОВА Р. Б., УРУДЖБЕКОВА О. В. ПРОБЛЕМА СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ В ТВОРЧОСТІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	55
17. КОЖУШКО-ЛОЗИНСЬКА І. І. СВІТЛИЙ ХРАМ ПЕДАГОГІЧНОЇ МУДРОСТІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	59
18. КОЗИРЄВ М. П. . В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСНОВНИКІВ ОСОБИСТІСНО - ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	64
19. КОЛОСОВИЧ О. С. ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА У ПОГЛЯДАХ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	66
20. КОС Л. ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ФОЛЬКЛОРУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	71
21. КОСТЬ С. П., ЯСІНСЬКИЙ В. П. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	76
22. КУДРИК Л. Г., СУРМЯК Ю. Ю. В. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТИ НА ФІЗИЧНИЙ Й РОЗУМОВИЙ РОЗВИТОК ШКОЛЯРА.....	82
23. КУРАСЄВИЧ С. В., ШАПОВАЛ В. М. ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ТВОРАХ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	86
24. ЛЕГЕНДЗЕВИЧ Г. Я. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД СВІТОВОЇ НАУКИ ДО ВИНИКНЕННЯ ВИХОВАННЯ ЯК СУСПІЛЬНОГО ЯВИЩА.....	108
25. МАЛИНОВИЧ Л. М. ПРО ПСИХОЛОГІЧНІ ПОГЛЯДИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	112
26. МАРЧУК А. В. ПЕДАГОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО: ДОСВІД ВИХОВАННЯ ЛЮДСЬКОЇ.....	114

ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ.....	120
27. МАТВІЙЧУК Т. Д. ЗНАЧЕННЯ І РОЛЬ МУЗИКИ У ВИХОВНОМУ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЙНОМУ АСПЕКТАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ.....	123
28. МАШТАЛІР Х. В. АНАЛІЗ ІДЕЙНОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ.....	126
29. МАКАРЕНКО С. С. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО.....	129
30. МИХАЙЛИШИН Р. Р. САМОВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО.....	135
31. НАУГОЛЬНИК Л. Б. ПРО РОЛЬ СЛОВА ВЧИТЕЛЯ У ВИХОВАННІ ШКОЛЯРА.....	141
32. ОЛЕНИЧ О. В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ФОРМУВАННЯ ДОПИТЛИВОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	145
33. ПРОЦЯК М. І. ЯК ВИХОВАТИ СПРАВЖНЮ ЛЮДИНУ?.....	148
34. СЕНИДЯК Н. М. ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО НА ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ.....	149
35. СИБІРНА Р. І., СИБІРНИЙ А. В., ХОМІВ О. В. ГУМАНІЗМ У ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В.О СУХОМЛИНСЬКОГО.....	153
36. СУРМЯК Ю. Р. В.СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ПРО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУЮЧУ ІНСТАНЦІЮ	155
37. ТОКАР М. Р. РОЛЬ ОСОБИ ВЧИТЕЛЯ В ДУХОВНОМУ ЖИТТІ КОЛЕКТИВУ ТА ОСОБИСТОСТІ.....	160
38. ШИШКО О. Я. ПОНЯТТЯ ДИТИНСТВА У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	164
39. ДОВІДКА ПРО АВТОРІВ.....	169

1. Сухомлинский В.А. Избранные произведения: В 5-ти т. / Редкол.: А.Г.Дзиверин и др./ В.А. Сухомлинский. – Киев.: Рад. школа, 1980. – Т. 3. – 167с.
2. Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека. Педагогическое наследие / Сост. О.В.Сухомлинская. – М.: Педагогика, 1990. – 288с.

Т. Матвійчук

ЗНАЧЕННЯ І РОЛЬ МУЗИКИ У ВИХОВНОМУ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЙНОМУ АСПЕКТАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Гармонійний розвиток особистості, що є невід'ємною умовою освіти та освіченості, може бути забезпеченим за умов всебічно наповненого навчального процесу, який охоплює не лише теоретико-практичні заняття, але і такі форми педагогічної взаємодії, які відкривають для людини світ із різноманітним його культурним проявом.

Центральною ідеєю моєї доповіді стала опублікована думка Василя Олександровича Сухомлинського про те, що в руках вихователя слово є таким же могутнім засобом, як музичний інструмент у руках музиканта, як фарби у руках живописця, а також як різець і мармур у руках скульптора [4, с. 114].

На мій погляд, надзвичайно важливе місце у загальному та всебічному розвитку особистості займає музика. Як унікальний засіб, що є компонентом дозвілля та інструментом формування настрою, музика має невичерпні можливості та перспективи в освітній сфері.

На думку Р. В. Малиношевського, педагогічні ідеї і знахідки Василя Сухомлинського, як і розвиток ним гуманістичної педагогіки, також актуалізували проблему використання виховних можливостей соціального середовища та зміну типу педагогічної реальності шляхом внесення у її структуру ціннісного виміру [2, с. 9].

Ознайомлення із музичними творами, що стали шедеврами світової культури, може не лише збагатити загальну освіченість студента, але й відкрити перед ним світ зовсім нових естетичних образів. Це особливо

актуально у час, коли простір засобів масової інформації звужений, а ефір заповнений низькоякісним музичним продуктом сумнівного походження.

Н. Абашкіна констатує, що у суспільстві нового типу, суспільстві сервісу та знань вирішальне значення має інтелектуальна праця, а найголовнішим капіталом стає освіта, як і творча ініціатива та компетентність [3, с. 118].

Людина з вищою освітою, яка є висококваліфікованим фахівцем своєї справи у галузі фізики, біології чи психології, не може не орієнтуватися у зразках літературної, театральної, музичної чи кінематографічної творчості. Творча ініціатива та компетентність відіграють роль унікального доповнення до особистісного та професійного портфоліо кожної людини.

За словами В. О. Сухомлинського, людина пізнає світ як розумом, так і серцем [5, с. 11].

Ці слова вкотре підтверджують важливість культурного та естетичного наповнення, унікальним середовищем якого є вища школа.

Як свідчить досвід, сучасна повсякденність української студентської молоді майже позбавлена змістовного дозвілля, яке б розвивало фізичні та духовні можливості, формувало високого стандарту естетичні смаки. Час на прослуховування якісної музики майже відсутній, як і активна пропозиція такої музики, а танцювання та спів навіть в аматорському значенні чомусь почали відноситись до автентичних атрибутів минулого.

Зовсім не випадково Василь Олександрович Сухомлинський звертав у своїх працях увагу на постійну потребу всебічного культурно-естетичного наповнення освіти. Як зазначає Дьоміна В. В., епістолярний жанр В. О. Сухомлинського впливає серед іншого також і на ступінь актуалізації духовних детермінант особистості [1, с. 16].

Необізнаність із зразками духовної, зокрема музичної культури найрізноманітніших жанрів і стилів впливає на особливості комунікації та міжособистісної взаємодії, спілкування, роблячи діапазон тем звуженим та маломовним.

Центральною постаттю, яка засобами освітнього простору та власними творчими відкриттями зможе наповнити освітній процес духовними, культурними та естетичними зразками, досі залишається педагог. Адже педагогічна робота аж ніяк не вичерпується і не обмежується передаванням знань. Знання у вищій школі повинні творитися, а творити їх зможе лише духовно, морально, культурно та естетично наповнене середовище взаємодії академічної спільноти студентів та викладачів.

1. Дьоміна В. В. *Виховний потенціал епістолярного жанру в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук [Текст] / Вікторія Володимирівна Дьоміна ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. – Мелітополь : [б.в.], 2012. – 20 с.*

2. Малиношевський Р. В. *Соціально-педагогічні засади формування цілісного виховного середовища дитини у педагогічній спадщині В. Сухомлинського : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук [Текст] / Руслан Васильович Малиношевський ; Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : Знання, 2011. – 20 с. : схема.*

3. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : монографія [Текст] / Н. Ничкало та ін.; Ін-т пед. і психології профосвіти АПН України, Глухівський держ. пед. ун-т. – К., 2005. – 233 с.*

4. *Педагогічна майстерність: Хрестоматія : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів [Текст] / упоряд. Іван Андрійович Зязюн та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 2006. – 606 с.*

5. Тоцька Т. *Філософія для дітей та дорослих за літературними творами В. Сухомлинського [Текст] / Тетяна Петрівна Тоцька. – Київ : Шкільний світ, 2010. – 124, [2] с.*

Х. Маїталір

АНАЛІЗ ІДЕЙНОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ

Ідейна спадщина В.О. Сухомлинського . це цінне надбання не лише вітчизняної , а й світової педагогіки. Працюючи і творячи в період важких і несприятливих історичних умов, він проаналізував та дослідив актуальні і на